

Het Reewild

MEDEDELINGENBLAD VAN DE *Vereniging „Het Reewild”*

1e jaargang nr. 2
mei 1984

Het Reewild

MEDEDELINGENBLAD VAN DE Vereniging „Het Reewild”

Beschermheer Z.K.H. Prins Bernhard der Nederlanden

De Vereniging „Het Reewild” stelt zich ten doel:

.....de instandhouding en verbetering van de kwaliteit van het reewild in Nederland. Zij staat op het standpunt, dat niet slechts gestreefd dient te worden naar het verkrijgen en behouden van een verantwoorde reestand, doch bovendien dat middelen dienen te worden aangewend deze stand zo gezond mogelijk te houden en op kwalitatief hoog peil te brengen, opdat ook voor het nageslacht een der schoonste vertegenwoordigers van de Nederlandse fauna behouden blijft.

BESTUUR

Mr. Th. Enklaar
voorzitter,
Kwinkelerweg 360,
7548 BT Enschede,
Tel.: 05428-1408.

Dr. Ir. W. Verhoeven
waarn. secretaris,
Boetele 29
8106 TG Marienheem,
Tel.: 05720-2579.

G. W. Boele,
penningmeester,
Kamperweg 18,
8181 CM Heerde,
Tel.: 05782-2193.

E. H. Drenth,
Westerse Drift 89,
9752 LD Haren (Gr).
Tel.: 050-348657.

J. F. Erdmann,
Rembrandtlaan 15,
1231 AA Loosdrecht,
Tel.: 02158-1285.

G. A. P. Gielis,
Zuiderklamp 53,
5672 HA Nuenen,
Tel.: 040-83345.

Th. J. Litjens,
Dorpsstraat 40,
4845 CG Wagenberg,
Tel.: 01693-1420.

A. A. M. J. Consten,
Dautzenbergstraat 16,
6411 LB Heerlen,
Tel.: 045-717150.

Jhr Mr
Th. W. R. M. Serraris,
Hilvertsweg 275,
1214 JG Hilversum,
Tel.: 035-18805.

Ir F. W. Craandijk,
Blijdensteinbleek 20,
7523 HZ Lonneker,
Tel.: 053-351667.

Administratie Afschot:

A. J. van Veen,
Bolhaarslaan 57,
7522 CV Enschede,
Tel.: 053-351592.

Beheer Materiaal:

A. Mörzer Bruijns.
Eperweg 60,
8072 DB Nunspeet,
Tel.: 03412-1874.

Slijpplaatjes:

G. Koenderink, Lhee 96,
7991 PK Dwingeloo,
Tel.: 05219-7356.

REGIONALE ORGANISATIES

Stichting Reewildbeheer
Noord Nederland

voorzitter: E. H. Drenth.
secretaris:

B. Koops van 't Jagt,
Smetaanalaan 10,
2402 XD Assen,
Tel.: 05920-44177.

Stichting Reewild
Trofeeënshow Gelderse
Achterhoek (Exel)

voorzitter: D. Voûte,
secretaris: F. Ten Bos,
Lankheterweg 4,
7481 VM Haaksbergen
W.H.M.
Tel.: 05427-14980.

Stichting Wildbeheer
Limburg

voorzitter:
J. W. H. Hommen,
secretaris: P. Geurts,
Postbus 5544,
6202 XA Maastricht.
Tel. 043-624080.

Stichting Reewildbeheer
Overijssel

voorzitter: B. Brinkmann,
secretaris:
J. Schoonderbeek,
Meidoornstraat 16,
7497 MG Bentelo,
Tel.: 05472-228.

Stichting „Het Reewild”
West- en Midden Brabant

voorzitter: Th. J. Litjens

secretaris: A. J. Deinema,
Groenestraat 31,
4885 LB Achtmaal,
Tel.: 01697-816.

Commissie Reewildbeheer
Utrecht

voorzitter: Jhr. Mr.
Th. W. R. M. Serraris,
secretaris: S. F. P. Klep,
Dolderseweg 60,
3712 BR Huis ter Heide,
Tel.: 030-784974.

Stichting Wildbeheer
Veluwe

voorzitter: Jkhr
M. de Savornin Lohman,
secretaris: J. W. F. Blanson
Henkemans,
Niensenseweg 8,
8076 PW Vierhouten,
Tel.: 05771-382.

Vereniging
Reewildbeheer
Oost-Brabant

voorzitter: G. A. P. Gielis,
secretaris: J. C. Loots,
Bernhardstraat 16,
5671 HX Nuenen,
Tel.: 040-835689.

Provinciale
Reewildcommissie
Zeeland

voorzitter: P. van Dalsen
secretaris:
Drs. W. P. B. Nijzink,
Smokkelhoekweg 1b
4421 JH Kapelle-
Biezelingse
Tel: 01102-1846

Foto voorpagina: J. Poutsma

Gironummer penningmeester Vereniging „Het Reewild”: 813577

Redactiecommissie Mededelingenblad „Het Reewild”

Ir H. Eikelboom, eindredacteur, Nic. Beetslaan 20, 3743 HM Baarn, Tel.: 02154-17069 - G. W. Boele, Kamperweg 18, 8181 CM Heerde, Tel.: 05782-2193. - P. H. Schneider, Jachtlaan 8, 4851 AM Ulvenhout, Tel.: 076-6112293.

Druk en grafische vormgeving: Drukkerij Lulof B.V., Postbus 100, 7600 AC Almelo, Tel.: 05490-11011.

Het Reewild

INHOUD

Van de voorzitter	2
In memoriam J. Th. Mekers	4
15 Mei	7
Nazoekwerk	10
Leeftijdsbepaling	11
Agenda en Bestuursmededelingen	15

De datum om copy voor „Het Reewild” nr. 3 in te leveren is:
10 augustus 1984.

VAN DE VOORZITTER

Het was natuurlijk verheugend, van velen, die ik sprak waarderende woorden te horen over nummer 1 van dit Mededelingenblad. Dit zal ook de leden van de redactiecommissie deugd doen, die zoveel tijd en zorg besteed hebben om de eerste aflevering "van de grond te krijgen". Nu het begin eenmaal is gemaakt en een aantal moeilijkheden is opgelost, zullen de volgende nummers ongetwijfeld gemakkelijker tot stand komen.

De enige "kritiek", die ik vernam was of het blad niet wat dikker kon. Jawel, maar dat brengt weer meer kosten met zich mee, die grotendeels door meer advertenties goedge maakt moeten worden. En we wilden nu juist niet al te veel de aandacht van de tekst afleiden door een teveel aan advertenties.

Daarnaast is het nog maar de vraag of het steeds zal blijven lukken voldoende stof in de vorm van artikelen en bijdragen van een behoorlijke kwaliteit - niet voor één keer, maar bij voortduring - te verkrijgen. Laten de scribenten onder de leden eens een poging wagen. Ook kortere stukjes over bijzondere gebeurtenissen of ervaringen zijn welkom. Of misschien zou er nog eens een discussie onketend kunnen worden over de afschotrichtlijnen van de Vereniging. Uw bestuur heeft ook de wijsheid niet in pacht.

Inmiddels zult U ook de brochure Reëen 2 ontvangen hebben, ditmaal geheel van de hand van onze betreurde Jan Mekers, met prachtige foto's van ons lid J. Poutsma, die met Dr. Ir. W. Verhoeven ook de redactie verzorgde.

Ik meen, dat deze reeks - waarvan het volgende deel in 1985 zal verschijnen in een onmiskenbare behoefte voorziet. Zij zal immers alles gaan bevatten, wat voor de reewildjager van belang is om te weten, zodat men niet meer genoodzaakt is, zijn noodzakelijke kennis, uit allerlei - vaak buitenlandse boeken bijeen te sprokkelen.

Op zaterdag 1 mei a.s. zal om 14.30 uur in Hotel Bakker te Vorden de jaarlijkse **Algemene Ledenvergadering** van de Vereniging worden gehouden. Er is wel eens over gesproken voor dit evenement een meer centraal punt te kiezen, omdat Vorden voor veel leden te ver zou liggen. Er zijn overigens heel wat reewildjagers, die nog verder moeten rijden om hun veld te bereiken. Hoe het ook zij, ik laat het graag aan mijn opvolger(s) over hierin verandering te brengen. Zelf gaf ik er de voorkeur aan mijn laatste optreden als voorzitter te doen plaats vinden in de oude vertrouwde omgeving te Vorden.

Een hoogtepunt van deze vergadering zal zijn de Uitreiking van de **WISSELPRIJS** Vereniging "Het Reewild" aan ons lid de heer I. UYTHOVEN, die zich gedurende lange jaren als Ambtenaar Fauna-beheer uitzonderlijk verdienstelijk voor het Nederlandse reewild

heeft gemaakt. Als ambtenaar maar ook als lid gaf hij steeds van zijn grote belangstelling voor het wèl en wee van onze Vereniging blijk. Op zeer veel trofeëenshows en discussieavonden was hij een gewaardeerde gast, terwijl hij ook in woord en geschrift zijn ideeën over een goed reewildbeheer uitdroeg.

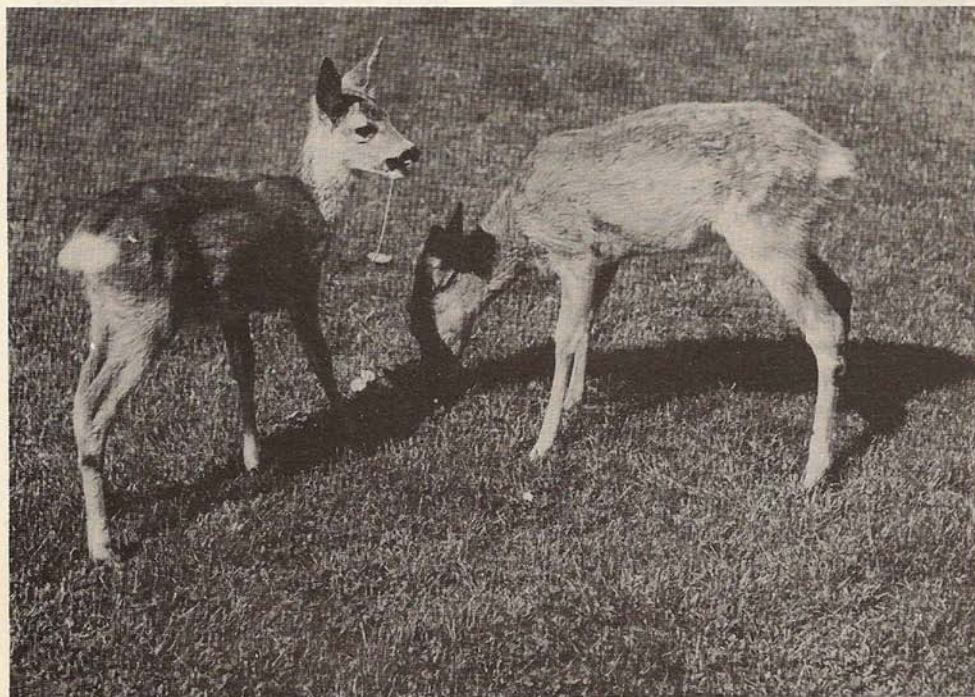
Laten de zeer velen die met de heer Uythoven te maken hebben gehad deze gelegenheid om hem te eren aangrijpen door ter vergadering en daarmee bij de uitreiking van de Wisselprijs aanwezig te zijn. Ook voor het overige rekent het Bestuur op een grote opkomst!

Tenslotte de komende bokkenjacht. Ook op de afgelopen reewildtrofeëenshows is helaas weer gebleken, dat er nog veel te veel goede twee-, drie- en vierjarige zesenders worden geschoten. Ik weet hoe moeilijk de leeftijdsbepaling in de praktijk in het veld is en hoe gemakkelijk de keurmeesters kunnen praten als zij met het gewei in de ene en met de kaak in de andere hand staan. Maar toch . . . is het zaak dit soort "vergissingen" zoveel mogelijk te voorkomen. Leest U er pag. 27 van Reëen 2 nog eens op na. Met het jaarlingenafschot zijn wij op de goede weg. Laten we zo doorgaan!

Goede jacht!

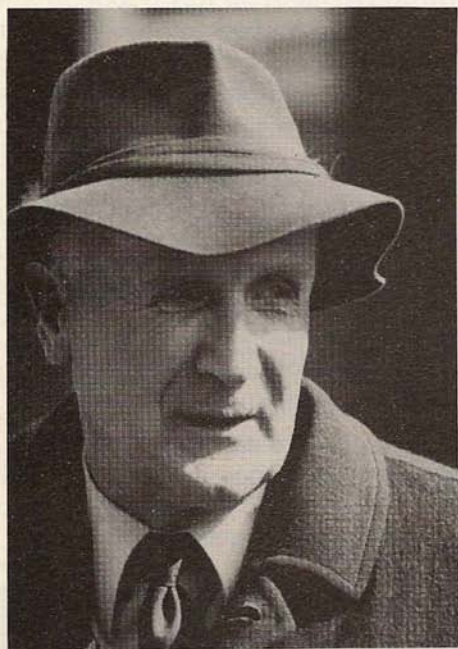
Th. Enklaar

Foto, Th. J. Litjens

In Memoriam J. Th. Mekers

(5 mei 1918 - 10 maart 1984)

Jan Mekers is niet meer. Na een moedig maar tevergeefs gevecht met een lange slopende ziekte moesten we hem op een zonnige voorjaarsdag begeleiden naar zijn laatste rustplaats te Joppe, naast zijn zo voortijdig van hem weggenomen oudste zoon.

Jan Mekers is een der actiefste leden van de Vereniging "Het Reewild" geweest. Ontelbaar is het aantal keuringen, dat door hem of onder zijn leiding werd verricht. De opleiding van keurmeesters nam hij met kracht ter hand, zodat we thans op een groot aantal gekwalificeerde keurmeesters kunnen bogen.

Tallose malen heeft hij spreekbeurten en inleidingen gehouden op allerlei reewildmanifestaties en ook voor belangstellenden buiten onze kring. De aanwezigen plachten dan ademloos aan zijn lippen te hangen, ook al verkondigde hij standpunten en theoriën, die reewildjagers van de oude school minder konden waarderen of kritische fauna-beheerders geenszins aanstonden.

Een jaar of 15 geleden kwam hij meer en meer tot de overtuiging, dat wij met de gebruikelijke wijze van reewildbejaging op de verkeerde weg waren. Dat wij onze selectie vrijwel uitsluitend op het gewei baseerden en dat deze methode geen zichtbare kwaliteitsverbetering tot gevolg had, ja zelfs dikwijls het tegendeel. We zouden ons veel meer moeten gaan toeleppen op een regulering van het totale bestand, omdat naar zijn stellige mening veel meer het in de biotoop beschikbare voedselaanbod de kwaliteit van het reewild bepaalde - en daarmee een meer of minder gunstige geweivorming - dan de veronderstelde erfelijke aanleg, waarvan men altijd was uitgegaan. Ergo een groter geitenafschot om een geslachtsverhouding van 1 op 1 te bereiken ("de sleutel voor een goed reewildbeheer"), afschot van tenminste de helft der éénjarigen en om werkelijk te oogsten geen afschot van 2-, 3- en 4- jarige zesenders. Het kostte hem geruime tijd en veel arbeid in woord en geschrift om deze gedachten ingang te doen vinden,

eerst bij zijn medebestuurders en toen bij de Nederlandse reewildjagers. Op de reewildshows deed de rode streep zijn intree, waarboven menig een tot zijn ongenoegen zijn gekoesterde trofee zag hangen.

Verhitte discussies op de shows waren het gevolg maar Mekers verloor nooit zijn geduld en zijn kalmte, maar trachtte te overtuigen. Of dit altijd gelukt was weet ik niet. Niet de jager wordt gekeurd maar de trofee was vaak zijn geruststellend antwoord. In ieder geval zijn z'n ideeën nu gemeen goed, al valt het velen onzer zwaar ze ook in de praktijk goed toe te passen. Hij was er bijzonder mee ingenomen, dat het gemiddelde gewicht van de beste bokken op de Nationale Trofeeshows van keer tot keer duidelijk toenam en hij beschouwde dit als de bevestiging van de juistheid van zijn theorieën.

Ondanks de vaak heftige weerstand, die hij vooral in het begin ondervond heeft hij er nooit vijanden aan overgehouden. Jan Mekers had alleen maar vrienden!

Hoewel hij voor velen de grote man van de Vereniging "Het Reewild" was en voor sommigen zelfs de Vereniging belichaamde, zodat hij overal als een eregast verwelkomd werd, kenmerkte hij zich door een bijzonder grote eenvoud en bescheidenheid.

Daarvan getuigen zijn uitspraken als: „Er zijn keurmeesters en keurknechten" waarbij hij zich zelf onder de laatste rang-

schikte hoewel hij de Hoofdkeurmeester van de Vereniging was of, "Pilo moet pilo blijven" daarbij zijn vader aanhalende.

Hoewel hij het maatschappelijk toch zeer ver gebracht had bleef hij wonen dichtbij het jacht-opzichtershuis waar hij geboren was, buiten op de Voorst, temidden van de natuur en het landschap, dat hij van jongsaf kende en dat hem lief was. Een grote slag trof hem toen zijn oudste zoon, die als keurmeester reeds in zijn voetsporen begon te treden door een ongeval om het leven kwam. Ik geloof niet dat hij dit ooit helemaal te boven is gekomen, maar het moet hem toch wel grote voldoening hebben gegeven, dat zijn zoon Huib zich tot een actief en kundig keurmeester ontwikkelde aan wie hij heel wat kon overlaten. In 1982 nam hij afscheid als lid van het Bestuur, waarin hij lange jaren zitting had. Het zo zeer verdiende erelidmaatschap werd hem daarbij toegekend. Hij had zich voorgenomen het nu voor wat "Het Reewild" betreft wat kalmer aan te doen, meer thuis te zijn en zich te beperken tot het regelen van de keuringen en het af en toe houden van een inleiding en heel misschien het schrijven van een artikel. Het is anders gelopen. Toen het Bestuur begin vorig jaar moeite had met het vinden van een geschikte en ervaren secretaris - die immers de drijvende kracht van een vereniging dient te zijn - werd hij desgevraagd onmiddellijk bereid gevonden (zoals hij het zelf uit-

drukte: "van stal gehaald") om deze toch niet gemakkelijke en veeleisende functie te gaan vervullen, zij het dat hieraan een termijn van ten hoogste twee jaar verbond . . . Vol goede moed begon hij aan deze nieuwe taak, maar reeds korte tijd later openbaarde zich de kwaadaardige ziekte, die hem - na een aanvankelijk herstel - toch nog veel te spoedig zou vellen. Ook na zijn operatie bleef hij zich dagelijks met zijn taak als secretaris bezig houden. Al ernstig verzwakt en vermagerd, toen het voor degenen die hem zagen maar al te duidelijk was, dat het einde onverbiddelijk naderde, schreef hij nog een "stukje" voor het eerste nummer van dit mededelingenblad. Het onderwerp:

De bijvoeding van het reewild, ging hem bijzonder ter harte omdat hij in gezonde sterke moederdieren de voorwaarde voor een gezonde sterke aanwas en daarmee voor een kwalitatief goede reewildstand zag. Tekenend is dat de redactie-commissie hem er met moeite van kon weerhouden hiervoor als schrijver het pseudoniem "Afschotbok" te gebruiken. Het wijst erop, dat hij beseftte dat zijn einde nabij was. Toch hield hij zich tot het laatst toe - ook toen hij het secretariaat al had moeten opgeven - in gedachten bezig met de organisatie van de komende keuringen, die hij zo graag nog één keer had willen leiden en maakte hij zich zorgen over de toekomst van de Vereniging.

Onze gedachten gaan uit naar Mevrouw Mekers. Zij had zozeer gehoopt, dat haar man na de afsluiting van zijn ambtelijke loopbaan ook zijn reewildactiviteiten tot een minimum zou beperken, "altijd" thuis zou zijn en dat hun beiden nu een aantal gelukkige jaren in hun gezellige huis met de prachtige tuin zou zijn beschoren. Het was dan ook een teleurstelling voor haar, toen hij het secretariaat van de Vereniging op zich nam, maar loyaal steunde zij hem en hielp hem bij deze nieuwe taak, in het besef dat het leven van haar man nu eenmaal onlosmakelijk met "Het Reewild" verweven was.

De velen, die zij steeds op alle uren van de dag gastvrij ontving als ze met haar man over "Het Reewild" kwamen praten zijn haar daar dankbaar voor en zullen zich dit blijven herinneren. Zij beseffen dat ze àl te veel van haar mans tijd hebben opgeëist, die eigenlijk haar toekwam. Maar zij hopen dat de gedachte dat haar man hiermede ettelijke vrienden heeft gemaakt, die ook háár nooit zullen vergeten en die zullen trachten haar waar mogelijk bij te staan in dit grote verlies, haar zal helpen de komende moeilijke periode door te komen.

Jan Mekers was een goed, integer, behulpzaam en hoogstaand mens. Een diep geloof vormde de basis van zijn leven. Zijn fijne humor hielp velen de betrekkelijkheid van moeilijke momenten in dit bestaan in te zien. De dankbaarheid, die wij hem verschuldigd zijn, voor alles

wat hij voor ons betekend heeft, valt moeilijk in woorden uit te drukken. Het zal ons, zijn medebestuurleden en vrienden en ook de gehele Vereniging "Het Reewild" moeilijk vallen zonder zijn wijs inzicht en grote ervaring verder te gaan.

Wij zullen hem niet vergeten -op velen onzer heeft hij zijn stempel achtergelaten - maar met grote erkentelijkheid en weemoed gedenken!

Th. Enklaar

Foto, Th. J. Litjens

15 mei

De 15e mei is voor veel reewildjagers een belangrijke datum. Op die dag mag de jager immers, bewapend met kijker, buks en de nieuwe reewildmerken, weer zijn veld betreden en trachten een reebok te bejagen. Na een periode van betrekkelijke rust kan dan het weidwerk weer beginnen. Met opzet heb ik "betrekkelijke rust" geschreven. Want het is waar, van 16 maart tot 15 mei is de jacht op het reewild wel gesloten. Een jager, die zijn taak goed verstaat is in deze periode toch zeer regelmatig in zijn veld geweest om nauwkeurig te bekijken, wat er aan reewild loopt. In deze voorperiode, de tijd met aanvankelijk enige schaarste aan voedsel, gevolgd door de tijd, waarin geleidelijk met het lengen van de dagen weer wat meer eten beschikbaar komt, waarin ook het nieuwe bladgroen verschijnt, maar dat het bos nog niet volledig dicht heeft laten groeien, in deze periode loopt het reewild veel en is goed aan te spreken. Het is nog vrij rustig, niet door recreanten verontrust en treedt ook 's avonds wat vroeger uit dan later in het seizoen. Alles bij elkaar: een mooie gelegenheid om rustig op te maken, wat er in het veld is.

Dan is het mogelijk de balans op te maken en dan kan eigenlijk het afschotschema ook worden opge maakt: een richtlijn om zoveel mogelijk te handhaven, al zal blijken, dat die tijdens de jacht-

periode, waarin zich steeds weer bepaalde verrassingen zullen voordoen, wel eens moet worden bijgesteld. Een opkomende vraag zou kunnen zijn, volgens welke normen nu zo'n afschotschema kan worden bepaald. Uiteraard kunnen deze normen niet meer dan globaal zijn, daar veel afhangt van de omstandigheden met betrekking tot het veld, de geaardheid van het terrein en samenstelling en omvang van het reebestand. Bij een kleiner afschot heeft men nu eenmaal minder mogelijkheden. Meer ruimte is er in dit opzicht al te krijgen, wanneer er in goede verstandhouding met de buurjager(s) goed overleg mogelijk is en goede afspraken gemaakt kunnen worden (reewildringen?). Dan kunnen de toegestane afschot-quota worden samengevoegd en na samenspraak weer over de verschillende leeftijds- en kwaliteitscategoriën worden verdeeld en is in totaal een beter beheer mogelijk.

Als dus uiterst globale richtlijn wil ik er dan voor pleiten, zieke of ernstig verwonde bokken of diegene, die in slechte conditie verkeren of die te laat nog niet van hardos gewisseld zijn, in de aller-eerste plaats op de afschotlijst te plaatsen. Het ongezonde dus allereerst in aanmerking laten komen. Daarnaast dient er naar gestreefd te worden, de helft van het toegestane afschot te reserveren voor de jaarlingklasse, waarbij dan ook weer de ontwikkeling, naast conditie, enz., een maatstaf kan zijn.

Goed ontwikkelde, goed uit-

gegroeide, gezonde jaarlingen dienen gespaard te worden, maar zij, die aan deze eis niet voldoen, kunnen beter weg genomen worden. We komen dan allereerst terecht in de rubriek knobokken, dunne, iele spitsers of matige gaffelbokjes. Deze zijn door verschillende oorzaken in hun ontwikkeling, ook wat betreft het gewei, achtergebleven en kunnen zonder bezwaar worden gesloten. Vooral de eerste paar weken van de jachtijd zijn hiertoe een uitstekende gelegenheid. Bij sterke, zware spitsers of gaffelbokjes zou ik in de jaarlingklasse terughoudend zijn. Maar ook weer: afhankelijk van het terrein, van het bestand, enz. Naar gelang de terreinomstandigheden zal men verschillende normen aan moeten leggen: bij een prima grondsoort met goede biotoop mag men meer van de bok verwachten dan bij schrale zandgronden en in het eerste geval kan men zijn normen dus ook iets scherper stellen. Maar wel zorgen, dat de 50% jaarlingen wél gehaald worden. Jaarlingzesenders zijn taboe, omdat dit de klasse is, waar we in de toekomst eigenlijk alles van mogen verwachten.

De andere helft van het afschot is toegedacht aan de rubriek twee jaar en ouder. Daarbij weer enkele kanttekeningen. Voorop stellen we, dat ook in deze categorie dieren, die duidelijk achtergebleven zijn, het eerste voor afschot in aanmerking komen. We dienen verder te bedenken, dat de ontwikkeling in lichaamsbouw na de explosie in het eerste levensjaar, nog een aantal jaren doorgaat en,

afhankelijk van individuele verschillen en omstandigheden, op 4-, 5- of 6 jarige leeftijd zijn hoogtepunt bereikt. Dit geldt ook voor het gewei.

In grote lijnen willen we stellen, dat de 2 jarige bokken op zijn minst een goede gaffel moeten bezitten, liefst - en in de meeste terreinen is dit ook wel aanwezig - een zesender moeten zijn, welke laatste eis we zeker aan de 3- en 4 jarigen willen stellen. Dat houdt in, dat die bokken, die niet aan deze eis voldoen, weggenomen zouden kunnen worden. Voorzichtig en uiterst zorgvuldig aanspreken is hier in deze rubriek dringend noodzakelijk. In hoofdzaak immers wordt de voortplanting door deze groep bokken, de sterkste dieren, verzorgd. Een fout, hier gemaakt, heeft dubbele gevolgen. Hier dus zeker afblijven van sterke zesenders.

Tenslotte de categorie "oudere bokken". Zij hebben reeds een reeks van jaren aan de voortplantingscyclus kunnen deelnemen.

Ze gaan in lichaamsbouw, gewicht en in gewei achteruit. Wat dit laatste aangaat: de massa, die bij de jongere bokken bovenin zit, zakt bij de oudere naar beneden, de lengte neemt wat af, terwijl ook meestal de vertakking wat minder wordt: m.a.w. ze zetten terug. Toch zijn ze voor de echte reewildjager een bekroning op zijn werk als goede "Heger" en mogen te gelegenertijd, maar dan toch nog liefst na de bronst, in de mooie dagen van september worden geogst.

Dit is dan in het kort een voorbeschouwing, als richtlijn voor de komende bokkenjacht. Wij wensen U mooie, goede dagen toe en . . . Weidmansheil!

H. E.

Foto, Th. J. Litjens

Nazoekwerk: lijst van zweethonden

Van verschillende kanten zijn wij benaderd met de vraag, of het mogelijk zou zijn, in "Het Reewild" een lijst weer te geven met naam en adres van voorjagers die bereid en goed in staat zijn voorkomend nazoekwerk op reewild, dat wel beschoten is, maar niet ter plaatse of binnen zicht gevallen is, te verrichten. Daardoor wordt voorkomen, dat een beschoten, maar niet direkt dodelijk getroffen dier onnodig langere tijd pijn lijdt en óók een kostelijk stuk wildbraad verloren gaat. Geen moeite moet voor dit doel te veel zijn.

Uiteraard achten wij dit een taak voor onze vereniging om hier zo goed mogelijk coördinerend te werken. Daarom hebben wij o.m. een beroep gedaan op de regionale secretarissen, ons hierbij behulpzaam te zijn. Wij ontvingen enkele reacties, waarvoor onze hartelijke dank.

Maar over het probleem nadenkend, kwamen er al spoedig enkele zaken naar voren, waarbij we meenden toch eerst even stil te moeten staan. Allereerst kan enkel door het publiceren van deze lijst onze vereniging geen enkele garantie geven voor het behalen van een goed resultaat. Daarvoor is dit werk van te veel niet-overzichtelijke factoren afhankelijk. In dit verband daarom enkele gedragsregels:

- a probeer zo goed mogelijke waar te nemen, hoe het wild "tekende" na het schot, hoe het zich verder gedroeg en waarheen het verdween;*
- b ga na het duidelijk markeren van de aanschotplaats niet zelf verder nazoeken. U kunt ongemerkt bepaalde belangrijke aanknooppunten uitwissen;*
- c ga niet eerst met een ongetrainde, onervaren hond nazoeken; en mocht dit onverhoopt toch gebeuren, zeg het aan de voorjager;*
- d waarschuw zo spoedig mogelijk de voorjager met erkende zweethond en overleg met hem verder;*
- e maak tevoren afspraken over door de voorjager te maken onkosten; bespreek dit duidelijk;*

Goed nazoeken is een zeer belangrijk, nauwgezet en dikwijls zwaar werk. Werk voor specialisten, dat een goed resultaat kan opleveren, maar ook vaak, ondanks alle bestede moeite en tijd, teleurstellingen geeft. Ondertussen hebben we een bekend voorjager met prima honden gevraagd zijn ervaringen voor ons op papier te zetten. Wij hopen dat hij hals geeft.

Gezien het belang van deze taak, gezien het stijgende afschot van reewild (in 1982 7.200 stuks!), gezien de belangen, die ook de jagers van ander grof wild (varkens, herten, dammen, moeflons) hebben bij goed nazoekwerk, vragen wij ons af, of momenteel dit onderdeel van de jacht al voldoende zeker gesteld is. O.i. liggen er op verschillende aspecten nog terreinen braak. We geven dit gaarne in overweging.

En nu dan de lijst van momenteel

bij ons bekende adressen, waarbij we nog eens willen opmerken, dat wij voor de kwaliteit van de hond niet kunnen instaan. (De lijst is in willekeurige volgorde!)

- 1 de heer Th. H. J. Broekhuis, Broekhuisweg 5, 7665 TW Albergen, tel.: 05494-1166 - bezit een tekkel.
- 2 de heer J. C. van Drunen, Krammerdijk 1, 3256 LH Achthuizen, tel.: 01874-1560 - bezit een langharige tekkel. (alleen voor gebied Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland)
- 3 de heer D. Gussinklo, Harterinkdijk 18, 7065 AP Sinderen, tel.: 08354-343 - bezit een ruwharige tekkel.
- 4 de heer H. Kwaake, Burg. Rijpstraat 18, 7021 CR Zelhem, tel.: 08342-1298 - bezit een dasbrak.
- 5 de heer J. Terhorst, Nijenbeek 85, Ugchelen, tel.: 055-421552 - bezit een Hannoveraan.
- 6 de heer J. H. Snel, Gardenseweg 103, Putten, tel.: 05776-1233 - bezit een tekkel.

- 7 de heer J. W. Baretta, Wijkersloot 33, Wijk bij Duurstede, tel.: 03436-1413 - bezit een Weimaraan.
- 8 de heer G. W. Boele, Kamperweg 18, 8181 CM Heerde, tel.: 05782-2193 - bezit een ruwharige tekkel.
- 9 de heer E. Trachsler, Paalbergweg 24, Hoenderloo, tel.: 05768-224 - bezit een Hannoveraan.
- 10 de heer H. de Boer, Leemweg 23, Terschuur, tel.: 03426-1361 - bezit een kruising Tiroler brak x Beierse zweethond.

Bijzonder blij met deze adressen, laten ze toch, gelegd op de kaart van Nederland nog belangrijke gebieden als wit open. Hopelijk kunnen deze een volgend keer worden opgevuld. Er is in ieder geval een begin!

H.E.

EEN METHODE VOOR LEEFTIJSBEPALING VAN REEËN

In de loop der jaren zijn verschillende methoden ontwikkeld, met behulp waarvan getracht kan worden tot een zo goed mogelijke schatting van de leeftijden van reeën te komen. Geen van al deze methoden is echter tot dusver voor 100% betrouwbaar gebleken. Bij de hertachtigen is de beoordeling aan de hand van de slijtage van het gebit (vnl. kiezen) de meest gebruikte methode. Deze slijtage is goed te bekijken, er is goede vergelijkbaarheid mogelijk met ander materiaal, waarvan de leeftijd exact bekend is en er is vlot mee te werken. Het is echter ook bekend, dat er in de hardheid van het tandbeen (dus ook in het beeld van de slijtage!) individuele verschillen optreden. En ook, dat de kwaliteit van het voedsel van invloed is op de slijtage van het gebit.

De dikte van het voorhoofdsbeen, de massa van de rozenstokken, de verbening van de schedelnaden, de massa van het gewei zijn allemaal factoren die meegenomen moeten worden bij de leeftijdsbepaling.

Om het geheel te kunnen completeren hebben wetenschappers een nieuwe methode uitgewerkt, die goed meehelpt de juiste leeftijd te bepalen.

Het belangrijkste van de nieuwe methode.

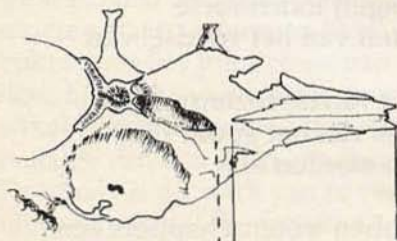
Ieder levend organisme is van zijn geboorte af onderhevig aan het verouderingsproces.

De samenstelling van het bot van hoogontwikkelde organismen verandert bij toenemende ouderdom. De twee meest belangrijke veranderingen zijn: de afname van het watergehalte in het bot en de toename van het kalkgehalte (Ca).

De botten worden uit twee soorten materiaal opgebouwd: 1. een organisch materiaal en 2. een anorganisch materiaal (b.v. kalk, fosfor). De elasticiteit van het bot wordt door organisch (kraakbeen), de vastheid door anorganisch materiaal bepaald. Op den duur neemt het kalkgehalte toe.

De verhouding kalk: kraakbeen is op jonge leeftijd 1:8 op oude leeftijd 8:1. Daarom is jong bot elastisch en oud bot bros en breekbaar.

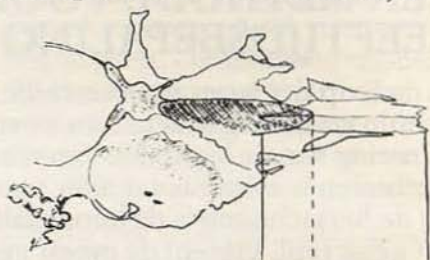
Bij reeën (en waarschijnlijk ook bij rood- en damwild en moeflons) is een botachtig lichaam te vinden, dat tijdens z'n groei bepaalde veranderingen in zijn hele levensfase ondergaat, en waarvan de grootte van 0 tot

Bij een jaarling komt het neustussenschot nog niet tot de naad van het neusbeen.

10 centimeter te gebruiken valt voor de ouderdomsbepaling. Dit bot is het neustussenschot (septum nasi).

Het neustussenschot bevindt zich in de gelaatsholte van het hoofd en wel in de neusholte (cavum nasi). Het loopt naar voren onder het neusbeen en de achterkant zit vast aan het ploegschaarbeen. Op embryonale leeftijd is het tussenschot nog niet verbeend, het is echter slechts een stuk kraakbeen. Het kraakbeen van het neustussenschot verbeent in de loop van het leven gedeeltelijk. Na de geboorte van het reekalfje is het kraakbeenplaatje in zijn totale lengte aanwezig. Het loopt van het ploegschaarbeen tot de neusgaten. De lengte kan afhankelijk van de grootte van de kop 7 tot 10 centimeter zijn.

Bij een driejarige bok is het neustussenschot $\frac{3}{10}$ van het neusbeen.

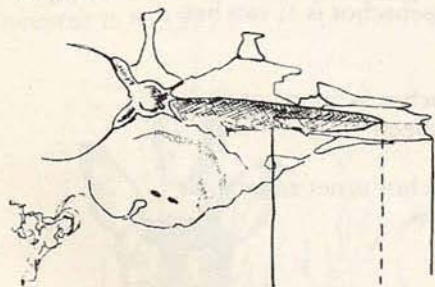
De verkalking van het kraakbeenachtige neustussenschot geschiedt niet in de totale lengte ineens maar gaat uit van het ploegschaarbeen in de richting van de neusgaten, met een goed zichtbare afgetekende lijn. Bij het ouder worden kan deze verbening precies gemeten worden en in millimeters worden uitgedrukt.

In het algemeen kan de jaarlijkse verbening met 5 tot 6 mm aangegeven worden. Als grenswaarden kunnen 1 tot 30 mm voorkomen. Het verkalkte gedeelte van het neustussenschot wordt dus groter en het kraakbeen vermindert jaarlijks.

De intensiteit van de verbening is echter niet ieder jaar gelijk.

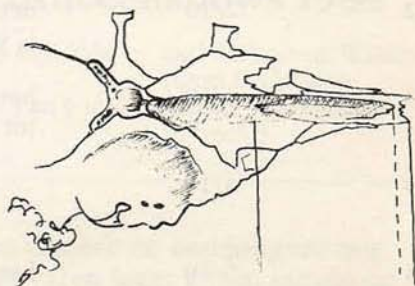
Het sterkste is zij in het eerste levensjaar, daarna neemt het jaarlijks af. In het eerste levensjaar kan de verbening wel 30 mm bedragen, om bij 10-jarige leeftijd tot 1 mm per jaar te zijn gereduceerd. Het proces van verbening is bij verschillende individuen niet gelijk. In tegendeel, een individueel verschil in samenstelling van bot is ook hier aanwezig. Het voorkomen en de grootte van de afwijking zijn in doorsnee vast te stellen en kunnen in het geheel verwerkt worden.

Bij een vijfjarige bok is het neustussenschot 5/10 van het neusbeen.

De leeftijd kan echter nauwkeuriger bepaald worden als de storende factor, variabiliteit van de individuele verschillen, uitgesloten wordt. Om dit te bereiken wordt niet alleen de algehele mate van

verbening in ogenschouw genomen, maar bij de ouderdomsbepaling de verbening van het neustussenschot van het betreffende stuk in verhouding tot een ander bot van de kop en wel het neusbeen onderzocht. Bij het onderzoek naar de maten van het neusbeen kan worden vastgesteld dat de lengte meestal tussen 50 en 70 mm ligt. Onder de lengte verstaan we de aan de bovenkant gemeten afstand

Bij een bok van tien jaar is het neustussenschot iets meer dan 9/10 van het neusbeen.

van het begin van het neusbeen tot en met de uitstekende punten (processi nasalis). In doorsnede is de lengte van het neusbeen 60 mm. De afwijking is in doorsnede 20 mm, wat een totale afwijking van 33,3% is. Bij ontwikkeling van het aangezicht van de kop is de lengte van het neusbeen maatgevend. De lengte van het neusbeen is bepalend voor de lengte van het neustussenschot. Daarom kan men dus niet de in millimeters of centimeters gemeten lengte van het neustussenschot alleen gebruiken bij de leeftijdsbepaling, maar

de verhouding tussen neustussenschot en neusbeen. Dit kan bij de gekapte schedel van het ree gemakkelijk vastgesteld worden. (zie voorbeelden). Wel van

belang is dan natuurlijk, dat het neustussenschot en het neusbeen niet beschadigd zijn. Bij de bepaling kan onderstaande tabel gebruikt worden.

Leeftijd in jaren	verbening van het neustussenschot t.o.v. het neusbeen	opmerkingen
1	-	de verbening van het neustussenschot bereikt de naad tussen voorhoofdsbeen en neusbeen nog niet.
2	2/10	het neustussenschot komt tot $\frac{1}{4}$ van het neusbeen.
3	3/10	het neustussenschot komt nog niet tot halverwege het neusbeen.
4	4/10	
5	5/10	het neustussenschot komt halverwege het neusbeen.
6	6/10	
7	7/10	het neustussenschot is $\frac{3}{4}$ van het neusbeen
8	8/10	Het tussenschot is bijna net zo lang als het neusbeen
9	9/10	Het tussenschot is net zo lang als het neusbeen.
10	9,5/10	

Deze tabel is goed te gebruiken in de praktijk, maar men moet rekening houden met een mogelijke afwijking van een jaar.

Voordelen van deze methode:

1. Hij is eenvoudig uit te voeren.
2. Het neustussenschot hoort bij de bok, wat met kaken soms de vraag is.

Nadelen:

1. Bij een keuring waar ± 300 trofeeën moeten worden gekeurd is dit te arbeidsintensief.

2. Vaak ontbreekt het neustussenschot, omdat dit bij het prepareren er uitgebroken is.

Tot slot, geen methode is zo mooi of er rust wel een vlekje op. Volgens Dr. Hofmann, een Duitse bioloog komen bij deze methode soms grote fouten voor.

G. W. Boele

Literatuur opgaven: Der Anblick, Der Jäger, Prof. Dr. Hofmann.

Mededelingen van het bestuur

De Algemene Ledenvergadering zal gehouden worden op zaterdag 12 mei a.s., aanvang 14.30 uur in Hotel Bakker te Vorden.

Een juist adressenbestand is voor onze Vereniging noodzakelijk. Wilt U eventuele wijzigingen aan het secretariaat melden?

Enkele leden hebben hun contributie 1984 nog niet voldaan. Het gironummer van de penningmeester is 813577!

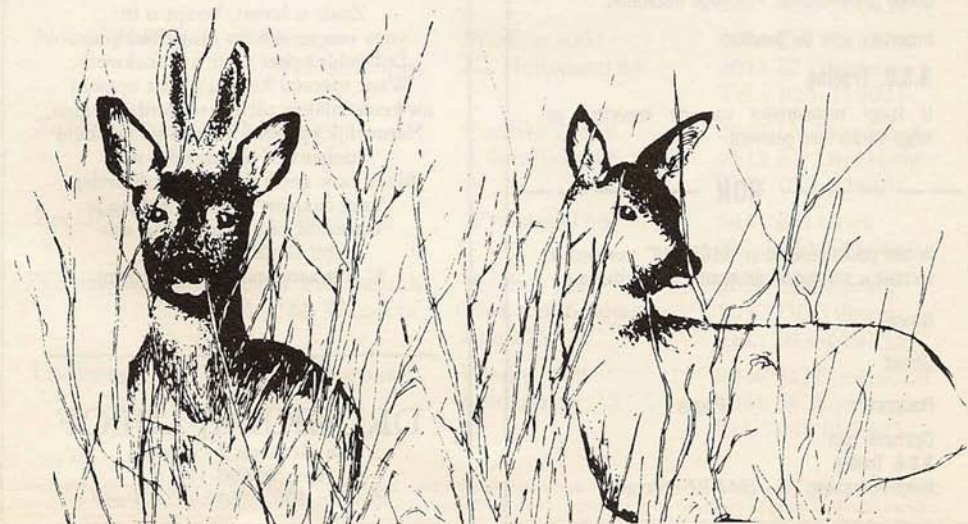
Agenda regionale trofeëenshow's 1984

4, 5 en 6 mei	zaal Verhoeven, Waalre (Oost Brabant)
5 en 6 mei	Kasteel Haarzuilens (Utrecht)

Een oudere en een jongere nog onervaren jager zitten samen op een hoogzit. Vraagt de jongere: "Wat moet je eigenlijk zeggen, als je reën aanspreekt?"

Directie Faunabeheer

MINISTERIE VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Boerhaavelaan 3 - 2700 AH Zoetermeer - Tel. 079-510234

ADRESSENLIJST

PROVINCIE	BUITENDIENST AMBTENAREN	KANTOREN VAN DE DIRECTEUREN LANDELIJKE GEBIEDEN EN KWALITEITSZORG	
Groningen	C. L. M. v.d. Rakt	Postbus 30027 Engelsekamp 6	9700 RM Groningen 9722 AX Groningen Tel.: 050-239111
Friesland	F. Veenstra	Postbus 2003 Tesselschadestr. 7	8901 JA Leeuwarden 8913 HA Leeuwarden Tel.: 058-443313
Drenthe	M. A. Roertert Steenbruggen	Postbus 11 Mandemaat 3	9400 AC Assen 9405 TG Assen Tel.: 05920-27911
Overijssel	W. Nab P. J. Bolt	Postbus 604 Assendorperdijk 2	8000 AP Zwolle 8012 EH Zwolle Tel.: 038-210533
Gelderland	H. Bardoeel T. A. M. Dikker B. E. J. Litjens	Postbus 9079 Gildemeesterplein 1	6800 ED Arnhem 6826 LL Arnhem Tel.: 085-629111
Utrecht	G. Kreton	Museumlaan 2	3581 HK Utrecht Tel.: 030-520834
Noord-Holland	J. Eising A. W. Kamminga	Postbus 3005 Kl. Heiligland 84	2001 DA Haarlem 2011 EJ Haarlem Tel.: 023-319021
Zuid-Holland	J. Eising J. Verhulst	Postbus 29819 v. Speijkstr. 13	2502 LV Den Haag 2518 EV Den Haag Tel.: 070-924481
Zeeland	P. C. Remijnse	Westsingel 58	4461 BD Goes Tel.: 01100-16440
Noord-Brabant	G. A. J. M. Schram A. J. M. Wanders	Postbus 1180 Prof. Cobbenhagen- laan 225	5004 BD Tilburg 5037 DB Tilburg Tel.: 013-678755
Limburg	W. van Loenen	Postbus 103 Lindanusstr. 12	6040 AC Roermond 6041 EC Roermond Tel.: 04750-34251